

Ольга МАКСИМЧУК

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

**Інтелектуальний спадок Лазаря Барановича на матеріалі
авторських записів у примірниках видань, що зберігаються
у фонді відділу стародруків та рідкісних видань**

Лазар Баранович – український православний ієрарх, письменник, інтелектуал, що здобував освіту в єзуїтській академії Вільнюса, сформувавшись як мислитель не в останню чергу завдяки ученому і духовному середовищу столиці Великого князівства Литовського. Протягом життя він підтримував тісні стосунки вільнюськими освітніми колами, зокрема, відправивши до Вільнюса на навчання друкаря своєї типографії Семена Ялинського. Деякі особливості роботи з джерелами Баранович міг запозичити зі періоду своїх студій у колегії, зокрема, звичку занотовувати корисні цитати з джерел для подальшого застосування у власних текстах. У Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського зберігаються примірники книжок із власної бібліотеки Лазаря Барановича, зокрема два екземпляри збірників його проповідей «Меч духовний» (Київ, 1666) і «Труби на дні нарочиті» (Київ, 1674), які містять численні авторські записи на берегах аркушів. Помітки Барановича свідчать про уважне перепрочитання проповідником своїх творів. Вони вказують на критичний характер авторцепції Барановича, адже одна з функцій цих маргіналій – цитат із Біблії та богословських праць, прикладів і приказок – доповнення уже надрукованого тексту. Утім, деякі з них можуть не мати безпосередній стосунок до змісту проповідей, натомість бути частиною внутрішнього авторського монологу або своєрідного нотатника чи записника, що його вів Лазар Баранович. Окрему увагу привертають вірші зі Святого Письма, що часто трапляються серед зафіксованих авторських маргіналій. Їх аналіз дозволить встановити, якими перекладами Біблії користувався Баранович і яку функцію вони виконували у метатексті його проповідницької спадщини.

***Ключові слова:** Лазар Баранович, маргіналії, проповідь, біблійні цитати, метатекст.*

Мирослава ФІЛІПОВИЧ

Волинський національний університет імені Лесі Українки

**Українсько-литовська історична спадщина як елемент формування
національної історичної пам'яті**

У часи гібридних війн, коли боротьба йде не лише за територіальні чи економічні завоювання, але й за підкорення свідомості, ефективним знаряддям стає сформована національна пам'ять. Впродовж останніх двадцяти років цьому питанню приділяють значну вагу у багатьох державах які можуть стати жертвою військової агресії або глобалізації. Одним із елементів формування національної пам'яті є суспільні знання історії. Завдяки правдивій історії, що не оминає важких та суперечливих питань, формуються добросусідські відносини між державами. Україна має спільні сторінки історії з Литвою. І на щастя, ця історія не є така трагічна і заїделогізована, як спільна історія з Росією, Польщею,

Туреччиною, а чи Угорщиною. Тому дослідження, популяризація, збереження цих спільних сторінок може стати успішним прикладом як формувати історичний світогляд громадян щодо своїх держав-сусідів. Адже, коли мова йде про Литву, то в українській історичній літературі не прийнято використовувати такі терміни як «захоплення», «завоювання» (не враховуючи радянської історіографії), зазвичай дослідники називають цей період як «проникнення», «включення», «приєднання» з огляду на те, що дії литовців на теренах України ніколи не мали характеру експансії, схожої, наприклад, на завоювання монголів. Політика Литви була м'якшою в порівнянні з Польщею, а з іншого - вона допомагала Руським князівствам у боротьбі проти Золотої Орди. Литовська доба (1320-1569) в українській історії залишила значний слід як матеріальної, так і не матеріальної культурної та історичної спадщини, яка зберіглася і до сьогодення однак, у силу різних обставин ця сторінка не дуже сьогодні є затребуваною і надалі лишається малокультурованою.

Ключові слова: історична спадщина, національна пам'ять, Литва, Україна, світогляд, популяризація.

Леся КОЦУР

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Дерусифікація в Литві та Україні після відновлення незалежності: порівняння досвіду

Доповідь присвячена вивченню історичного досвіду, пов'язаного з реалізацією політики дерусифікації в Україні та Литві після розпаду СРСР. Виокремлено нормативно-правовий, політичний та безпековий вимір досліджуваної проблеми. Особлива увага присвячена реакції Російської Федерації на політику дерусифікації у вказаних країнах, а також шляхи перешкоджання щодо її подальшої реалізації. Показано, що російська мова є потужним зовнішньополітичним інструментом РФ, завдяки якому росія у зручний для неї час може втручатися у внутрішню політику навколишніх держав, з метою не тільки зміни їхньої геополітичної орієнтації, а й задля уповільнення процесів державотворення в цих країнах. Виявлено здобутки та прорахунки у реалізації цієї політики.

Ключові слова: Україна, Литва, дерусифікація, національна безпека, гібридна війна.

Надія ПОПИК

Інститут литовської літератури та фольклору

Партнерство України та Литви у протистоянні російській агресії: історично-культурні чинники

Імперська ідеологія сучасної Росії призвела до безпрецедентного порушення суверенітету та територіальної цілісності України у 2014 році, коли частина українських земель була незаконно включена до складу Російської Федерації. Після восьмирічного збройного конфлікту на Донбасі у 2022 році відбулося повномасштабне вторгнення Росії на територію України, що стало